

Eras Trias, Montse; Clavell, Clara M.; Viure Comas, Munsà; Juncà Rossell, Imma (2022)
«Medalles de la ciutat 2022: Montserrat Medalla Medalla, Vicenç Sáez de Tejada i Escandón, Salvador Estany Bassa i la [...]»
Medalles de la Ciutat / Ajuntament de Granollers / Arxiu Municipal de Granollers

Salvador Estany i Bassa

En Vador en una sortida de l'Agrupament Escolta Sant Esteve de Granollers, a principis dels anys seixanta
(Foto: arxiu familiar)

Medalla de la Ciutat al senyor **Salvador Estany i Bassa**, a títol pòstum
Granollers, 1942 - 2022
Doctor en Filosofia i Ciències de l'Educació

Es distingeix Salvador Estany i Bassa, a títol pòstum, com a fundador del moviment escolta a Granollers i pel seu compromís i activisme cívic i polític.

Salvador Estany era enginyer i doctor en Filosofia i Ciències de l'Educació. Va ser professor de l'Escola Municipal de Treball durant gairebé cinquanta anys.

Persona inquieta i compromesa amb l'educació, la cultura i el país, al llarg de la seva vida va participar en nombroses iniciatives cíviques, culturals i també polítiques. L'any 1958 va fundar, juntament amb Joan Castellsagué, Rafael Oller i molts d'altres, el moviment escolta a Granollers. També va ser un dels impulsors de l'Assemblea de Catalunya a la ciutat i va ser un dels ponents del Congrés de Cultura Catalana que es va fer a Granollers l'any 1977.

Salvador Estany és coautor del llibre *Escoltisme a Granollers, 1958-1969* (2010). També va publicar diversos articles a la revista del Centre d'Estudis de l'AC *Ponències* i va col·laborar com a articulista en diversos mitjans de comunicació de la comarca.

La família Estany i Bassa a l'Escala, estiu del 1959. D'esquerra a dreta: Alegria, Ramon, Teresa i Salvador
(Foto: arxiu familiar)

Poeta, intel·lectual, pioner, dandi, quixot, *flâneur*, bohemí... però, sobretot, mestre i guia. En Salvador Estany i Bassa, en Vador, neix el 21 d'octubre del 1942 al carrer Santa Anna, número 6, principal, 2a, de Granollers, en un edifici de l'arquitecte Raspall amb una entrada clara de rajoles vidriades blavoses, eixida amb safareigs d'olors i cants, escala de marbre blanc i terrat gran de roba estesa i campanars.

La mare, Teresa Bassa i Fontcuberta, brodadora i pintora, prové d'una prolífica i catòlica nissaga que mena una masoveria a Sant Nicolau. El pare, Ramon Estany i Mas, és fill d'una llevadora i d'un factor de ferrocarrils de la Segarra. El 1939 en Ramon, ferroviari anarcosindicalista de la CNT, és jutjat per un consell de guerra sumaríssim i condemnat a sis anys de reclusió a La Model per rebel·lió militar. En Vador és, doncs, fill de la presó.

En una postguerra pobra i fosca, la Teresa converteix l'habitació de matrimoni en un obrador amb màquines de cosir i mitja dotzena de dones. L'Alegria, la germana, vuit anys més gran, li fa de mare. Racionament d'aliments, restriccions de llum, estufa d'esclofolles i cubell per rentar-se. Mirades i silencis.

El 1945 la família prospera entre fils i agulles. La Teresa i la seva germana Rosa obren una botiga de confecció i venda de roba de casa a la plaça dels Cabrits, número 1, coneguda popularment com a Ca les Bassa. Més endavant, els pares muntaran plegats l'empresa de venda a l'engròs Teresa Bassa - Confecciones REM (les inicials del pare) d'articles per a la llar. En Ramon, que ha perdut els drets de ferroviari a causa de la depuració laboral franquista, aconsegueix feina a la fàbrica tèxtil Serra Forn, l'antiga Can Pinyol, on n'acabarà esdevenint director comercial.

En Vador comença l'etapa escolar al Jardín de Infancia (avui, col·legi Jardí) i segueix a l'escola Pia. El carrer és la segona escola. La cansaladeria de Can Biel, la fruiteria de Can Baldiri, el doctor Torrents, la senyoreta Antònia Santanach de Niñerola... Rostres d'amics i coneguts carrer amunt i carrer avall. Carros lents, portals oberts i nens jugant. El santoral marca el ritme anual. Baldufes i bales darrere la muralla, caps de mistos per a sargantanes i taps de suro per a grills. En aquest ambient entre veïns d'escala i de barri es crea la primera idea de comunitat, de vincle i de convivència.

Escoltes del Clan Gandhi al pessebre de la plaça de la Corona, Nadal del 1961.
D'esquerra a dreta: Anníbal Masat, Joan Corbera, Josep Gurri i Salvador Estany (Foto: arxiu familiar)

“Nen, tanca el llum!” és la frase més sentida durant les nits de la dècada dels cinquanta. En Vador devora la petita biblioteca de l'àvia paterna i les obres que ha anat adquirint el pare. Els literaris Dostoievski, Zweig, Koestler o Delibes, l'humor de Jardiel Poncela o Guareschi o les intrigues de Simenon o Agatha Christie esberlen les esclatxes de nous universos. *La nacionalitat catalana*, l'assaig de Prat de la Riba, el captiva. Aprèn a distingir estat de nació.

Estiuegen rellogats a casa d'una família de pescadors i pagesos de l'Escala. Aquí coneix el museòleg, historiador i crític d'art Joaquim Folch i Torres i l'escriptora Caterina Albert. Folch i Torres, amb qui també manté una relació epistolar, li ofereix consells de dibuix, retòrica i poesia. Aquesta vessant artística la cultivarà tota la vida.

La figura de l'escolapi Rafael Oller és cabdal en l'adolescència d'en Vador. Als 14 anys, el professor li pregunta per què no escriu en la seva llengua i, posteriorment, l'introdueix en el moviment escolta.

L'octubre del 1958 mossèn Oller funda l'Agrupament Escolta Sant Esteve de Granollers amb el suport d'en Joan Castellsagué. En Fèlix Martí n'és el cap de secció i en Vador, l'ajudant. Junts organitzen la primera sortida fins a Collsabadell amb 13 nois. La lleialtat de l'escoltisme vers Déu i la pàtria i el compromís social cap als altres, resumits en els lemes “Sempre a punt” i “Tant com puc”, deixen una empremta inesborrable en aquell jove de 16 anys.

Focs de camp, tendes, fulards i cantimplors. Instants captats amb paper i carbonet i un tòtem, el “Cavall del trotar joiós”, l'acompanyen per sempre. Els pessebres reivindicatius per un bé comú o els voluntariats de la riuada i la nevada del 62 són la guia de properes accions. A les acampades del Clan Gandhi i les noies de l'Agrupament Anna Frank estreny lligams amb l'Assumpta Corbera i Santanach, amb qui el 1967 es casarà i tindran dues filles, la Maragda i l'Estel·la.

Aquestes primeres passes de l'escoltisme a la ciutat van quedar recollides en el llibre *Escoltisme a Granollers, 1958-1969*, una obra publicada l'any 2010 a càrrec de diversos autors, entre els quals en Vador, que hi relata minuciosament els orígens del moviment a Anglaterra, l'expansió internacional i la implantació a Catalunya i a Granollers.

En l'àmbit acadèmic, de jove, manifesta la seva voluntat “d'estudiar història per ser arqueòleg i, a més a més, llengües”. Contràriament, el pare l'empeny al peritatge industrial (avui, enginyeria tècnica). A contracor, segueix la carrera. Per evadir-se'n, desplega la seva creativitat en

En Vador i l'Assumpta el dia del seu casament a l'església de Santa Coloma de Marata, el 16 de juliol del 1967
(Foto: arxiu familiar)

l'escriptura, el dibuix i el teatre. Amb el grup d'estudiants universitaris de Granollers, dirigits per en Ramon Munné, representen obres de Büchner, Txèkhov, Dürrenmatt...

L'any 1962, dins la mateixa setmana de dol per la mort del pare, entra a treballar al departament de delineació de l'Escola Municipal de Treball (EMT). L'escoltisme li ha generat una nova vocació pedagògica. Decideix continuar compaginant feina i estudis: es llicencia en Pedagogia, després en Psicologia i aconsegueix el doctorat en Filosofia i Ciències de l'Educació.

A la dècada dels setanta, la implicació en l'educació, la cultura i el país és total, i l'activitat, frenètica. Assemblees, manifestacions, mítings i xerrades. Amb l'Assumpta, impregnats de l'humanisme escolta, abracen els valors del moviment Cristians pel Socialisme. Com molts joves de la Transició, adopten una actitud revisionista en totes les esferes. No tenen models, però comparteixen un ideal: la democràcia.

Al llarg de la seva vida, en Vador abocarà el bagatge acadèmic a la societat. La seva acció es fonamenta en dues idees clau: primera, que l'educació és una condició indispensable per participar en la vida pública i, segona, que l'educació té sempre dues vessants: informar i formar, i que l'una no pot existir sense l'altra.

Avançat al seu temps i nedant a contracorrent –una constant en la seva trajectòria–, introduirà noves tècniques, continguts i sistemes pedagògics a la ciutat –idees que avui són referents. Aposta pel model que entronca amb el moviment de l'escola activa o escola nova. Defensa l'autonomia dels nens i joves, l'autoaprenentatge, la participació dels alumnes a classe, el pensament crític, les activitats a la natura, la connexió amb l'entorn i la implicació familiar.

A l'EMT, amb un grup de professors, encapçala un moviment de renovació interna que propugna una democratització més gran del centre i millores educatives. El 1977 se celebra la Primera Setmana Cultural de l'escola, amb debats polítics i xerrades amb la participació de Pepe Rubianes i Pep Bou, exalumne d'en Vador, entre d'altres.

Sempre amb esperit de servei, estudia les característiques sociològiques i els factors que determinen el rendiment escolar d'un miler d'alumnes de l'EMT entre els cursos 1977 i 1984. Dels resultats de l'exhaustiva investigació, el 1995 publica la tesi doctoral *L'alumnat de Formació Professional: dinàmica psicosocial i acadèmica*, que avui és un testimoni històric i científic.

X
 a
 m
 b
 a
 a
 t o t h o m
 q u e h i j u g a v a -
 "gamba, arana, pica, emparita, salta, para"
GRAN C I N Q U A N T E N N I A LA PLACA

L úcida,
 A mable :

L lotja,
 À gora :

L òdica,
 A fable :

P arrupes
 O natjols,
 R emors,
 X icalles,
 A mplituds
 D olces,
 A lades

P orrem
 O frenes,
 R ecords,
 X alades
 A mistats
 D ilectes,
 A rbrades.

P ortains
 O berfunes,
 R epòs,
 X errades
 A lbes,
 D emors,
 A lbades.

GRANOLLERS DEL VALLÈS, vint de maig de
l'any 2 0 0 0

Salvador Estany i Bassà

Poema visual *Porxat* amb motiu del 50è aniversari dels jocs d'infants a la Porxada, el 20 de maig del 2000

Durant els 47 anys que fa de professor a l'EMT, imparteix classes de dibuix tècnic i, puntualment, altres assignatures. Convençut de la importància de l'experimentació, surt de l'aula i visita empreses de la ciutat i de la comarca perquè els joves puguin aprendre els oficis de primera mà. Pel 75è i el 100è aniversari del centre escriu articles que en documenten la història.

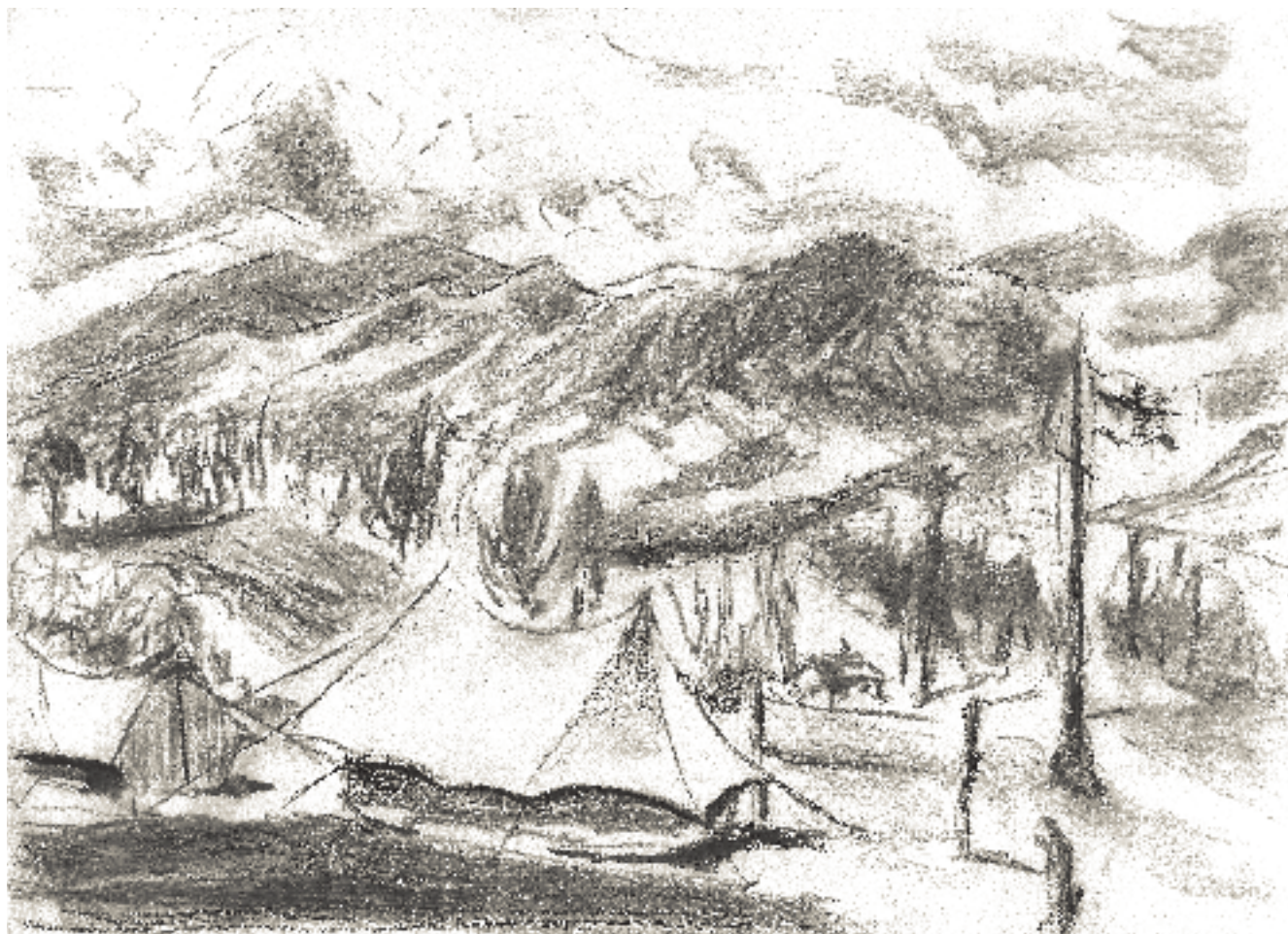
Fora de l'escola, entre el 1972 i el 1979, amb dos companys psicòlegs, obre Ducta, el primer gabinet psicopedagògic de Granollers per a educadors, pares i alumnes. De forma altruista també fa conferències i cursos a aquests col·lectius. Les temàtiques són diverses: educació sexual, per reivindicar que els pares puguin estar amb les mares durant el part, o orientació acadèmica, per donar les eines necessàries als adolescents per decidir el seu futur.

A través de Ducta fa de pedagog a l'escola bressol Cangur, la primera llar d'infants autogestionada de la ciutat, on les responsabilitats són compartides i les decisions es prenen conjuntament. A Granollers és un dels pioners a divulgar la importància de la primera infància com a etapa que determina la vida adulta. Denuncia la manca d'inversions, reivindica la feina de les educadores i critica el terme *guarderia*.

L'activisme d'en Vador també abasta la cultura i el país. Als anys setanta és un dels impulsors de l'Assemblea de Catalunya a Granollers, una plataforma unitària que agrupa entitats polítiques i socials antifranquistes. El novembre del 1976 ha d'intervenir en un míting al pavelló municipal d'esports, però les autoritats el cancel·len. Com a resposta, organitzen una protesta a la Porxada que aplega uns 800 manifestants.

El febrer del 1977 és un dels ponents del Congrés de Cultura Catalana (CCC) que es fa Granollers i que congrega prop d'un miler de persones al pavelló municipal d'esports. En el seu parlament destaca que la cultura també és una forma de viure i que per construir una societat millor cal involucrar-se en el barri, poble o ciutat. Convida a repensar l'espai urbà sense renunciar a la bellesa i als parcs verds o a constituir una assemblea de joves per traslladar les demandes col·lectives als poders polítics.

Malgrat ser d'una generació que no va poder aprendre el català a l'escola, és un defensor de l'ús social de la llengua. Perseverant, denuncia davant les administracions les vulneracions dels drets lingüístics.

Dibuix al carbonet d'un campament escolta a Sant Joan de les Abadesses, l'estiu del 1960 (Autor: Salvador Estany)

Practica l'associacionisme, que considera una riquesa del país. És membre del grup Poetes de Granollers, l'Associació Cultural, l'Agrupació Sardanista, l'Ateneu de Granollers, el grup ProArt Paco Merino, el Club Natació Granollers, la Mútua del Carme, la Fundació Escoltes i Guies, Òmnium Cultural, l'ANC i és militant d'ERC des del 1987.

Lletres i traços. Dues formes d'expressió que combina per plasmar la seva percepció del món. Des de ben jove escriu articles divulgatius, reivindicatius i literaris a la premsa comarcal i local. També publica a la revista *Ponències* de l'Associació Cultural. La seva poesia és versàtil. Versos de protesta social que criden a l'acció o descripcions d'escenes quotidianes que són clams d'esperança. El 1978 el grup Xarxa va recollir part dels seus poemes en el muntatge musical *A l'alba els Grallots*.

En celebracions particulars regala paraules i dibuixos. A principis dels anys seixanta comença una tradició: cada any, crea una nadala amb un poema i una part gràfica. Són creacions impreses, expressives i contundents, entre el simbolisme, el realisme i l'abstracció. El 2021 la seva última nadala ja arriba a uns 500 amics i familiars d'arreu del món. Sempre, amb la complicitat de la Impremta Busquets i amb el suport de la seva filla Estel·la en la part gràfica des del 1999.

A la seva jubilació, tanca el cercle. Reprèn l'antiga vocació d'arqueòleg i durant una dècada participa en les excavacions dels poblats ibèrics Puig del Castell, a Samalús, i Montbarbat, a Lloret de Mar.

El 2017 és diagnosticat de càncer. Amb enteresa i una espiritualitat íntima es prepara per al darrer tram. En la seva última contribució a la ciutat aporta escrits per al projecte col·lectiu de memòria històrica de Santa Anna, el carrer on va néixer. Criad en el silenci de la dictadura, considera que la recuperació del passat i el testimoni per a les generacions futures és un deure cívic i moral.

En Vador mor el 10 de setembre del 2022 a casa seva, al barri de Terra Alta, de Granollers. El seu escriptori ple de llibres, carpetes, llibretes i apunts són la mostra que la curiositat per aprendre i compartir el van acompanyar tota la vida.

Fig. 1. Edifici històric de l'Hospital d'asil, 1924 (Foto: Autor desconegut / AMG) Imma (2022)
«Medalles de la ciutat 2022» amb senyal Medalla Medalla, Vicenc Saez de Tejada i Escandón, Salvador Estany Bassa i La [...]»
«Medalles de la ciutat / Ajuntament de Granollers / Arxiu Municipal de Granollers